

Dugnad – en tradisjon i islam?

Av Abo Mahi Yasir Hussain

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

I disse dager er folk avhengig av dugnad mer enn noen gang. Som troende er det også vår plikt å gjøre det vi kan for å gjøre det lettere og bedre for andre. Målet med denne teksten er å demonstrere at dugnad er en del av islam. Dugnads grunnbetydning er «hjelp» og «å være til virkelig nytte». Ordets betydning har utviklet seg til «en felles gratis innsats for å gjøre et arbeid».

Godhet

Gud sier i Koranen:

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ.

«Skal da godhet lønnes med noe annet enn godhet?»
(Koranen 55:60).

Godhet i det ovennevnte verset er (إِحْسَان – *iḥsān*).

Den som er god mot andre, beskrives som *mohsin* (مُحْسِن).

Det at Gud belønner en person for det han/hun gjør, er Guds rettferdighet, men det at Han belønner fra 10 til 700 ganger eller enda mer, er Guds *ihsān* mot Sin tjener/tjenerinne.

Gud sier i Koranen:

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ.

«For slike som er gode, er det den vakreste lønn, faktisk enda mer enn det også» (Koranen 10:26).

I det sistnevnte verset oppmuntrer Gud oss om å være god mot andre og i det førstnevnte verset ønsker Han at godhet skal lønnes med godhet. Et annet sted i Koranen sier Herren:

وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ.

«Vær god, slik som Gud er god mot deg!» (Koranen 28:77).

Ibn Kathīr forklarte at det betyr «Vær god mot alle Hans skapninger, slik som Han er god mot deg» (*Tafsīr al-Qorʿān al-ʿaẓīm*, 6:254).

Basert på ordet *ihsān* i disse gudsordene, forstår vi at Gud ønsker at man skal være mer god mot andre enn den godheten de generelt fortjener som medmennesker.

Gud forlanger gode handlinger gjennom godhet mot andre i tillegg til tro og tilbedelse. Gud befaler:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَعِبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.

«Dere som tror, fortsett å bøye dere og knele med ansiktet ned og tilbe Herren, og fortsett å utføre gode

handling, slik at dere oppnår framgangen» (Koranen 22:77).

Den frivillige innsatsen er verdsatt av Gud:

وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ.

«Hvis en person frivillig utfører en god handling, så er Gud i sannhet mest verdsettende, allvitende» (Koranen 2:158).

فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ.

«Den som frivillig utfører en god handling, for ham er det bedre» (Koranen 2:184).

Frivillige fra Imdad Relief Foundation deler ut mat i Bangladesh.

Frivillig innsats fører den troende nærmere Gud og Guds kjærlighet til ham øker:

وَمَا تَقْرَبُ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ.

«[...] De mest elskede handlingene som Min tjener kommer nærmere Meg ved, er de Jeg har pålagt ham.

Min tjener fortsetter å komme nærmere Meg ved frivillige handlinger slik at Jeg elsker ham [...]» (*Ṣaḥīḥ al-Bokhārī*, 8:105#6502).

Gud elsker de som er gode mot andre:

وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

«Gud elsker de som viser andre godhet» (Koranen 3:134).

Frivillighet krever at den troende satser tid og penger og bidrar med sine ferdigheter for å virkelig være til nytte for samfunnet. Gud ønsker av de troende at de konkurrerer i å gjøre det gode for å selv være motivert og inspirere andre:

فَاسْتَبِقُوا الخَيْرَاتِ.

«Overgå hverandre i gode handlinger» (Koranen 2:148).

Men samtidig være et lag som samarbeider om det å oppnå det gode for samfunnet:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى.

«Støtt alltid hverandre i fromhet og gudsfrykt» (Koranen 5:2).

For når man står samlet, klarer man å gjøre mer enn det én person klarer å gjøre. Med det for øyet, bør de troende forstå hvor viktig det er å samarbeide og støtte hverandre for å bevare styrken i det frivillige arbeidet som utføres:

إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا.

«En troende er som en bygning for en annen troende – den ene delen styrker den andre» (*Ṣaḥīḥ al-Bokhārī*, 1:103#481).

De troendes samarbeid og formålet med samarbeidet bør være rettet mot det å få til noe godt og gjøre noe som gagnar og ikke ødelegger. Profeten ﷺ sammenlignet den troende med en bie:

إِنَّ مَثَلَ الْمُؤْمِنِ لِكَمَثَلِ النَّحْلَةِ، أَكَلَتْ طَيِّبًا، وَوَضَعَتْ طَيِّبًا، وَوَقَعَتْ فَلَمْ تُكْسَرْ وَلمْ تَفْسُدْ.

«Sannelig, lignelsen om den troende er som lignelsen om bien. Den spiser det rene og produserer det rene. Når den setter seg på noe, blir det verken ødelagt eller fordervet» (*Mosnad Ahmad*, 11:458#6872).

Lærdommen vi trekker fra denne beretningen, er at den troende bør engasjere seg i det som er rent og lovlig. Når den troende engasjerer seg i noe rent og lovlig, er hans intensjon, ord og handlinger også rene og oppriktige. Den troendes hensikt bør være å forbedre og ikke forverre.

Dugnad

Dugnadsånd er ingen fremmed sak i islam. For «dugnadsånd» er viljen til å stille opp for fellesskapet for å gjøre noe som er til nytte for andre og ikke bare en selv.

Det er for enhver troende det vakreste forbilde i profeten Moḥammads ﷺ hellige vesen (Koranen 33:21). Før profetskapet ble offentliggjort, var profeten ﷺ kjent

som en person som knyttet slektsbånd, skværet opp blant andre, talte sant, bevertet gjester, bar de svakes byrde og hjalp de som hadde blitt berøvet for sin rett og de som hadde blitt rammet av en katastrofe (*Ṣaḥīḥ al-Bokhārī*, 1:7#3).

Da profeten Moḥammad ﷺ utvandret til Medina, ble det første gudshuset i Medina reist på dugnad. Profeten ﷺ var selv med på å bære teglsteinene sammen med følgesvennene (*Ṣaḥīḥ al-Bokhārī*, 5:60#3906).

De troende ble til enhver tid oppmuntret og opplært til å være god mot andre og å tenke på samfunnets beste:

مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَنْفَعَ أَخَاهُ فَلْيَفْعَلْ.

«Den av dere som makter å være til nytte for sin bror, bør være det» (*Ṣaḥīḥ Moslim*, 4:1726#2199).

Vinterklær til fattige og foreldreløse barn i Gaza.

Den som strever for at andre skal få det bra, er de som oppnår Guds kjærlighet. Profeten ﷺ sa om Guds kjærlighet til folk som stiller opp for andre:

أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ يَكْشِفُ عَنْهُ كُرْبَةً أَوْ يَقْضِي عَنْهُ دَيْنًا أَوْ يَطْرُدُ عَنْهُ جُوعًا.

«De personene som Gud elsker mest, er de som er til mest nytte for andre folk. Det er de som fjerner vanske fra andre, nedbetaler andres gjeld eller driver vekk sult fra andre» (*Al-Jāmi‘ aṣ-ṣaḥīḥ lis-sonan wal-masānīd*, 8:71).

Å være god mot andre bygger seg på nestekjærlighet, og den en virkelig kan anse som sin neste, er ens nabo. Å ta hensyn til naboen er et krav i troen:

لَيْسَ الْمُؤْمِنُ الَّذِي يَشْبَعُ، وَجَارُهُ جَائِعٌ إِلَى جَنْبِهِ.

«Den troende er ikke den som selv spiser seg mett, mens naboen hans er sulten rett ved siden av ham» (*As-Sonan al-kobrā lil-Bayhaqī*, 10:5#19668).

خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ.

«Den beste vennen i Guds øyne, er den som er god mot vennene sine. Den beste naboen i Guds øyne, er den som er god mot sin nabo» (*Mosnad Ahmad*, 11:126#6566).

Et godt samarbeid fører til gode resultater.

I en beretning klargjør Gud Sitt forhold til de syke og trengende:

إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا ابْنَ آدَمَ مَرِضْتَ فَلَمْ تُعِدْنِي،
 قَالَ: يَا رَبِّ كَيْفَ أَعُوذُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ، قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي
 فَلَانًا مَرِضَ فَلَمْ تُعِدْهُ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عِدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ؟ يَا ابْنَ آدَمَ
 اسْتَطَعْمَتَكَ فَلَمْ تُطْعِمْنِي، قَالَ: يَا رَبِّ وَكَيْفَ أُطْعِمُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ،
 قَالَ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ اسْتَطَعْمَكَ عَبْدِي فَلَانًا، فَلَمْ تُطْعِمْهُ؟ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ
 لَوْ أُطْعِمْتَهُ لَوَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي، يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَسْقَيْتَكَ، فَلَمْ تَسْقِنِي، قَالَ:
 يَا رَبِّ كَيْفَ أَسْقِيكَ؟ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ، قَالَ: اسْتَسْقَاكَ عَبْدِي فَلَانًا فَلَمْ
 تَسْقِهِ، أَمَا إِنَّكَ لَوْ سَقَيْتَهُ وَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي.

«Sannelig, Gud – den Allmektige og Allmajestetiske – vil si på dommens dag: 'Adams sønn, Jeg var syk, men du besøkte Meg ikke!' Adams sønn vil spørre: 'Herre, hvordan skulle jeg ha besøkt Deg, Du er jo all verdens Herre?' Gud vil si: 'Visste da ikke du at en tjener av Meg var syk, men du besøkte ham ikke. Vet du ikke at hvis du hadde besøkt ham, ville du ha funnet Meg hos ham! Adams sønn, Jeg ba deg om mat, men du ga Meg ikke mat!' Adams sønn vil spørre: 'Herre, hvordan skulle jeg bispise Deg, Du er jo all verdens Herre?' Gud vil si: 'Visste da ikke du at en tjener av Meg ba deg om mat, men du bispiste ham ikke! Vet du ikke at hvis du hadde bispist ham, ville du ha sett det hos Meg! Adams sønn, Jeg ba deg om vann, men du ga Meg ikke vann å drikke!' Adams sønn vil spørre: 'Herre, hvordan skulle jeg ha gitt Deg vann å drikke, Du er jo all verdens Herre?' Gud vil si: 'Visste du ikke at en tjener av Meg ba deg om vann, men du ga ham ikke vann å drikke! Vet du ikke at hvis

du hadde gitt ham vann å drikke, ville du ha funnet det hos Meg!» (Şaḥīḥ Moslim, 4:1990#2569).

Imdad Relief Foundation besøker barn på sykehuset i Gaza.

Den sistnevnte beretningen belyser hvor høyt Gud verdsetter å trøste en som lider eller har det vanskelig. De troende blir gang på gang oppfordret til å frivillig stille opp for andre.

Profeten Moḥammad ﷺ holdt de personene som utførte frivillige handlinger kjær:

أَنَّ رَجُلًا أَسْوَدَ أَوْ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ يَتِمُّ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ، فَسَأَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُ، فَقَالُوا: مَاتَ، قَالَ: «أَفَلَا كُنْتُمْ آذَنْتُمُونِي بِهِ دُلُونِي عَلَى قَبْرِهِ - أَوْ قَالَ قَبْرَهَا - فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا.

«Det var en mørkhudet person i Medina som pleide å feie i moskeen, men så døde vedkommende. Profeten ﷺ spurte etter den personen. Folk fortalte: 'Vedkommende er død.' Profeten ﷺ sa: 'Hvorfor fortalte dere ikke meg om det! Vis meg vedkommendes grav.' Profeten ﷺ dro

til den personens grav og forrettet begravellesbønn der»
(*Ṣaḥīḥ al-Bokhārī*, 1:99#458).

Beretningen beviser at takket være den frivillige handlingen var den personen såpass aktverdig i profetens ﷺ øyne at å forrette vedkommendes begravellesbønn, var viktig for profeten ﷺ.

Selv de minste frivillige handlingene er regnet som almisser og gode handlinger:

وَتُمِيطُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ.

«Å fjerne skadelige ting fra veien er almisse» (*Ṣaḥīḥ Moslim*, 2:699#1009).

Gjennom den ovennevnte beretningen bør ikke fenomenet «rusken» som er et tiltak som har til mål å skape et bedre miljø ved å holde byen ren, være fremmed for de troende. Rusken er dugnadsarbeid som utføres av frivillige. Det viktigste dugnadsarbeidet i 2020, har vært å opplyse folk om koronaviruset. Ved å definere flere handlinger som almisse, opplyser profetens ﷺ ord oss om hvilken holdning vi bør ha til felleskapet:

تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ

صَدَقَةٌ، وَإِزْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الصَّلَاةِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ

الرَّدِيِّءِ الْبَصَرَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشُّوْكَةَ وَالْعِظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ

لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِفْرَاغُكَ مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ.

«Det er en almisse for deg i å smile til din bror. Det er en almisse for deg i å påby det rette og forby det urette. Det er en almisse for deg i å vise veien til en person som ikke

finner fram. Det er en almisse for deg i å se for den personen som ikke ser godt. Det er en almisse for deg i å fjerne stein, torner eller bein fra veien. Det er en almisse for deg i å helle over det som er igjen i din bøtte til din brors bøtte» (*Sonan at-Tirmizī*, 4:339#1956).

Det er mange handlinger som har blitt beskrevet som almisse for at man skal bli motivert til å utføre frivillige handlinger som er til nytte for andre og selv stige høyere i Guds øyne.

Abdullah Khan deler ut informasjon om Covid-19 (koronaviruset).

Profeten ﷺ bebudet de troende:

إِنَّ أَهْلَ الْمَعْرُوفِ فِي الدُّنْيَا هُمْ أَهْلُ الْمَعْرُوفِ فِي الْآخِرَةِ.

«Sannelig, godhetens folk på jorden, vil også være godhetens folk i det kommende livet» (*Al-Mostadrak lil-Hākim*, 4:357#7908).

Konklusjon

Vi har sett gudsord og profetiske beretninger som tydelig beviser at det å frivillig hjelpe andre er en viktig del av islam og en handling som Gud elsker. Gud verdsetter og framgangen ligger i denne frivilligheten som er å være mer god mot folk enn det de generelt fortjener. Gjennom

dette oppnår man Guds kjærlighet. De troende oppfordres til å overgå hverandre i godhet, men de må samarbeide for å være sterke nok til å fortsette. Å ta hensyn til familie, venner, naboer og andre folk er veien til Guds glede.

Hvis man handler ifølge det vi har diskutert, framstår man som:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ.

«Dere er det beste samfunnet som er blitt brakt fram for menneskeheten: Dere påbyr det rette og forbyr det urette og tror på Gud» (Koranen 3:110).

Avslutningsvis vil vi si at som troende er det vår plikt å støtte de som utfører gode handlinger og også å være de som oppmuntrer andre til godhet, for profeten ﷺ sa:

إِنَّ الدَّالَّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ.

«Sannelig, den som viser veien til godhet, er som den som utfører den gode handlingen» (*Sonan at-Tirmizī*, 5:41#2670).